

YÖNETMELİK

Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan:

**YEREL ÇEŞİTLERİN KAYIT ALTINA ALINMASI, ÜRETİLMESİ VE
PAZARLAMASINA DAİR YÖNETMELİK
BİRİNCİ BÖLÜM**

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik Ülkemizdeki tarla bitkileri, bağ-bahçe bitkileri ve diğer bitki türlerine ait yerel çeşitlerinin genetik erozyonlarını engellemek amacıyla; tohumluklarının çoğaltımı, pazarlanması, yerinde idamesi ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili kurallar getirerek, ticareti yapılacak yerel çeşitlerin kayıt altına alınması, tohumluk üretimi ve tohumluklarının piyasaya arzı ve bu konudaki denetimlere ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu, 8/1/2004 tarihli ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun ve 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanım ve kısaltmalar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Alan kontrolü: Bitki türlerine göre açık veya kapalı parsellerde sertifikasyon sistemi dâhilinde yapılan üretimlerin standartlara uygunluğunun belirlenmesini,
- b) Bakanlık: Tarım ve Orman Bakanlığı,
- c) Başvuru sahibi: İlgili olmak kaydıyla meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, kamu araştırma kuruluşları, yerel idareleri ve üniversiteleri,
- ç) Bitki pasaportu: Bitki sağlığı ile ilgili 12/1/2011 tarihli ve 27813 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bitki Pasaportu Sistemi ve Operatörlerin Kayıt Altına Alınması Hakkında Yönetmelikte belirlenen bitki sağlığı standartlarının ve özel şartların karşılandığını gösteren, çeşitli bitki ve bitkisel ürünler için standart hale getirilmiş, Bakanlıkça belirlenen usullere uygun olarak hazırlanan ve Bakanlık veya Bakanlıkça yetkilendirilenler tarafından düzenlenen resmi etiketi veya belirli ürünler için Bakanlıkça kabul edilen etiket dışındaki işareti,
- d) Çeşit: Bir veya birden fazla genotipin birleşmesinden ortaya çıkan ve kendine has özelliklerle tanımlanan, sözü edilen özelliklerden en az biriyle diğer herhangi bir bitki grubundan ayrılan, değişmeksizin çoğaltılmaya uygunluğu bakımından bir bütün olan, botanik taksonomi içinde yer alan genetik yapıyı,
- e) Farklılık: Bir çeşidin, müracaatının yapıldığı tarihte herkesçe bilinen çeşitlerden, tescile esas özelliklerden, en az bir tanesi bakımından farklılık göstermesini,
- f) Genel Müdürlük: Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğünü,
- g) Genetik erozyon: Aynı türün popülasyonları ve çeşitlerinde zamanla genetik çeşitliliğin kaybı ya da insan müdahalesi veya çevresel değişime bağlı olarak bir türün genetik temelinin azalmasını,
- ğ) Genetik kaynak: Bitki ıslahçıları ve bilim adamlarının ihtiyacı olan genlerin sağlandığı, bitki yapılarında genetik farklılık ve farklı özellikler içeren potansiyel popülasyon, bir ülkede veya bir bölgede doğal olarak bulunan bitkilerin yabani türleri ve bunların geçiş formları, yerel çeşitler, özel amaçlarla geliştirilmiş çeşitler ve bazı önemli karakterlere sahip ıslah materyallerini,
- h) İdameci: Yerel çeşitlerin kayıt altına alınması ile ilgili şartların devamının sağlanmasından ve muhafazasından sorumlu olan tüzel kişileri,
- ı) İlgili il müdürlüğü: Yerel çeşidin idari bakımdan sınırları içinde bulunduğu menşe bölgesindeki Bakanlık il müdürlüğünü,
- i) Komite: Yerel Çeşit Kayıt Komitesini,
- j) Menşe bölgesi: Yerel çeşidin doğal olarak uyum sağladığı ve kendine özgü karakterleri gösterdiği coğrafi alanları,
- k) Numune alma: Tohumluk partisini temsil edecek tohumluk numunesinin, tohumluk numunesi alma esaslarına göre alınması işlemini,
- l) TAGEM: Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğünü,
- m) Tohumluk: Bitkilerin çoğaltımı için kullanılan tohum, yumru, fide, fidan, çelik gibi generatif ve vejetatif bitki kısımlarını,
- n) Tohumluk Kontrolörü: 8/8/2010 tarihli ve 27666 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tohumluk Kontrolör Yönetmeliği kapsamında yetkilendirilmiş ve tohumluk sertifikasyonuna ilişkin kontrol, numune alma ve piyasa denetimleri ile ilgili işlemleri yürüten gerçek kişileri,
- o) TTSM: Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğünü,

- ö) TSTM: Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüklerini,
- p) Yerinde muhafaza (in-situ): Genetik materyalin doğal çevresinde, kültür bitkileri çeşitlerinin ise yetiştirilirken ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevrede korunmasını,
- r) Yerel çeşit (landrace): Genetik erozyon tehdidi altında bulunan; belirli bir coğrafi bölgede geleneksel olarak yetişen çeşitler ile yetiştirildiği bölgenin coğrafi şartlarına adaptasyon sağlamış bitki türlerinin klon ve popülasyon gruplarını,
- s) Yerel Çeşit Kayıt Listesi: Kayıt altına alınan ve ticareti yapılan yerel çeşitlerin yayımlandığı listeyi,
- ş) Yeknesaklık: Çeşidin çoğaltımı esnasında, çoğaltma metoduna bağlı olarak beklenen varyasyonun dışındaki diğer özellikler yönünden bir örneklik göstermesini veya yeterince homojen olmasını,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Yerel Çeşitlerin Kayıt Altına Alınması

Genel hükümler

MADDE 4 – (1) Yerel çeşit tohumluklarının çoğaltımı ve ticareti, Yerel Çeşit Kayıt Listesine kaydı ile mümkündür.

(2) Aşağıdaki çeşitler için bu Yönetmelik kapsamında kayıt başvurusu yapılamaz:

a) 13/1/2008 tarihli ve 26755 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliğine göre yayımlanan kayıt listelerinde yer alan veya başvuru tarihinden 3 yıldan daha yakın bir zamanda bu listeden çıkarılan çeşitler.

b) 5042 sayılı Kanun kapsamında koruma altına alınan veya koruma altına alınması amacıyla başvurusu yapılan çeşitler.

(3) Yerel çeşidin menşe bölgesinde korunması ve idamesi için gerekli tedbirler başvuru sahibi tarafından alınır.

(4) Yerel çeşitler 5042 sayılı Kanun kapsamında koruma altına alınamaz.

(5) Yerel Çeşit Kayıt Listesine kayıt ve idame, kaydı yaptıran ve idameyi sağlayana 5042 sayılı Kanunda olduğu gibi inhisari/mutlak yetkiler vermez.

Başvuru ve inceleme

MADDE 5 – (1) İlgili olmak kaydıyla; meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, kamu araştırma kuruluşları, yerel idareler ve üniversiteler, yerel çeşitlerin kayıt altına alınması amacıyla başvurabilir. Başvurular il müdürlüğüne yapılır ve il müdürlüğü tarafından incelenen başvurular ön kabul incelemesine tabi tutulur. Ön kabule uygun görülmeyenler gerekçeleri ile birlikte başvuru sahibine iade edilir. Ön kabule uygun görülen başvurular Ocak ayında il müdürlüğünce Yerel Çeşit Kayıt Komitesine iletilmek üzere TTSM’ye gönderilir. TTSM bu dosyayı inceleme ve kayıt için Şubat ayı sonuna kadar Komiteye gönderir. Mart ayında Komite toplantısı düzenlenir. Gerekli hallerde TTSM tarafından ek toplantı düzenlenebilir.

(2) Ön kabul aşamasında bakılacak hususlar Bakanlık talimatlarında belirtilir.

(3) Başvuru dosyasında aşağıdaki belgeler yer alır:

a) Bakanlıkça yayımlanan başvuru formu.

b) Menşe bölgesine ait sınırları gösterir liste/harita (asgari köy ve/veya mahalle sınırı).

c) TTSM tarafından, Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliğine göre yapılacak olan başvurular için oluşturulmuş olan teknik soru anketleri veya başvuru sahibi tarafından yapılmış olan tanımlamalar yeterli görülür.

ç) Ön kabul aşamasında yeterli görülmeyen yerel çeşitle ilgili tanımlamalar için Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenecek çeşit tanımlama bilgileri.

d) Çeşidin bitki, tohum, yaprak vb. gibi kısımlarını detaylı biçimde gösteren fotoğraflar.

(4) Yerel çeşitlere, Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği çerçevesinde kayıt altına alınan çeşitler için verilmiş isimlerle karıştırılmayacak şekilde isim verilir. Yerel çeşidin farklı bölgelerde farklı isimler aldığı veya aynı çeşidin birden fazla isimle tanındığı ya da eskiden beri birden fazla isimle anıldığı takdirde, yaygın isimle birlikte diğer isimler parantez içerisinde verilebilir. İsimlendirmede doğru bilgi vermesi koşulu ile yer ve coğrafi bölge isimleri kullanılabilir.

Yerel Çeşit Kayıt Komitesi ve görevleri

MADDE 6 – (1) Sekreteryası TTSM’ce gerçekleştirilecek olan Yerel Çeşit Kayıt Komitesi; Genel Müdürlük, TTSM, ilgili il müdürlüğü, TAGEM, Türkiye Tohumcular Birliği, ilgili alt birlik, Türk Patent ve Marka Kurumu ve üniversitenin ilgili bölümünden birer uzmanın katılımı ile oluşur. Komitede başvuru sahibi ve danışman üye/üyeler bulunabilir ancak oy hakkı bulunmaz.

(2) Komite, oy hakkı olan en az beş üyenin katılımı ile toplanır. Üyeler arasından bir başkan seçilir. Toplantıların planlanması ve raportörlüğü TTSM tarafından yapılır. Kararlar oy çokluğuyla alınır, ancak eşitlik halinde komite başkanının oyu yönünde karar alınır.

(3) Yerel çeşit kayıt komitesi, yıl içerisinde biri Mart ayında, diğeri TTSM tarafından belirlenecek olan bir tarihte talebe bağlı olarak yılda en fazla 2 defa toplanır.

(4) Komite, başvuru yerel çeşitleri değerlendirerek, kayıt altına alınıp alınmayacağı hususunda karar alır. Ayrıca, bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen menşe bölgesi dışında üretim yapılabilmesi konularında karar almaya yetkilidir.

(5) Başvuru yerel çeşit ile ilgili aşağıdaki bilgilerin Komite tarafından yeterli kabul edilmesi durumunda ayrıca bir teknik inceleme yapılmaz:

- Yerel çeşitle ilgili tanımlamalar ve isimlendirme,
- Başvuru sahibi tarafından yapılan gözlem ve test sonuçları,
- Yerel çeşidin üretimi ile ilgili hususlar, kullanım amacı ile ilgili bilgiler,
- TAGEM veya bitki genetik kaynaklarının muhafazası için çalışan sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanan çeşidi tanımlayan diğer bilgiler.

(6) Komite teknik inceleme yapılmasına karar vermesi durumunda yerel çeşitler Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği kapsamında TTSM ve/veya TTSM organizasyonunda TSTM, kamu ve özel sektör tarımsal araştırma kuruluşlarınca 1 yıl süre ile farklılık ve yeknesaklık testlerine alınır. Bu testlerde kalitatif ve yalancı kalitatif karakterler dikkate alınarak inceleme yapılır ve %10 tip dışı bitki toleransı uygulanır. Teknik inceleme neticesinde olumlu ve olumsuz olarak düzenlenen rapor Komiteye gönderilir.

Kayıt listesi ve itiraz

MADDE 7 – (1) Kayıt altına alınmaya hak kazanan yerel çeşit tohum örneklerinin birer seti Ulusal Tohum Gen Bankasında ve Türkiye Tohum Gen Bankasında uzun süreli muhafazaya alınmak üzere pasaport bilgileri ile birlikte gönderildikten sonra TTSM'nin internet sayfasında yayımlanır.

(2) Kayıt altına alınan yerel çeşidin menşe bölgesi, başvuru sahibi ve idamecisi Yerel Çeşit Kayıt Listesinde belirtilir.

(3) Yerel Çeşit Kayıt Listesinin ilân edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde, üçüncü kişiler tarafından, yeni yapılan kayıt işlemlerine karşı itirazda bulunulabilir. Kayda itiraz edenler itiraza ait başvuru dilekçesi ve itirazını destekleyici bilgi ve belgeleri TTSM'ye vermek zorundadır. İtiraz eden kendisinden talep edilen bilgi, belge ve materyali verilen süre içerisinde komiteye vermezse, itiraz hiç yapılmamış sayılır. İtirazlar; takip eden Komite toplantısı gündemine alınarak değerlendirilir ve bu değerlendirme sonucunda verilen karar kesindir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yerel Çeşitlerin Üretimi ve Pazarlanması

Yerel çeşitlerin tohumluk üretimi

MADDE 8 – (1) Bir menşe bölge için kayıt altına alınmış yerel çeşide ait tohumluklar ancak o bölgede üretilebilir. Olumsuz üretim koşulları ve diğer çevresel sorunlar nedeni ile menşe bölgesinde üretim imkânı olmayan tohumlukların menşe bölgesi dışında üretiminin yapılması ancak komite tarafından verilecek izinle mümkündür. Verilecek bu izinle bu bölge yeni menşe bölgesi olarak belirlenir, üretilen tohumluklar yalnızca menşe bölgesinde ticarete sunulabilir ve tohumluk üretimi amacıyla ekilebilir/dikilebilir.

(2) Bu çeşitlerin üretimini yapacaklar 15/5/2009 tarihli ve 27229 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tohumculuk Sektöründe Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği çerçevesinde üretici/yetistirici belgesi almak zorundadır. Bu üreticiler her yıl yapacakları üretime ait Ek-1'de yer alan Tohumluk Beyannamesini üretimin yapılacağı il müdürlüğüne verirler.

(3) Bitki Pasaportu Sistemi ve Operatörlerin Kayıt Altına Alınması Hakkında Yönetmeliğin Ek-1'inde yer alan çoğaltım materyallerinin kayıtları söz konusu Yönetmeliğin 5 inci maddesi esaslarına göre yapılır.

(4) Tarla bitkileri ve sebze yerel çeşitlerine ait tohumlukların üretimleri ilgili sertifikasyon yönetmeliklerinde belirtilen alan kontrollerindeki ve laboratuvarındaki standartları % 10 düşürülerek değerlendirilir.

(5) Üretici tarafından partilendirilen ve numunesi tohumluk kontrolörleri tarafından alınan numuneler kamu sertifikasyon kuruluşlarına gönderilerek analize tabi tutulur. Bu numunelerden standartları karşılayan partiler için yerel çeşit tohumluk belgesi düzenlenir ve bu belge ile pazarlanır.

(6) Bu çeşitlere ait tohumlukların üretimine ait bilgi ve belgeler istenildiğinde sunulmak üzere üretici tarafından kayıt altına alınır.

Etiketleme ve pazarlama

MADDE 9 – (1) Yerel Çeşit Kayıt Listesinde yer alan çeşitlere ait tohumluklar kapalı ambalajlarda veya fide, fidan ve fidan üretim materyali demetleri halinde ve etiketli halde pazarlanır. Paketlenen tohumlukların ambalajlarında, paketlenmeyen tohumlukların etiketlerinde "Bu çeşit yerel çeşittir" ibaresi ve/veya Bakanlıkça tasarlanan logo bulunur.

(2) Yerel çeşitlere ait fide, fidan ve fidan üretim materyali açık köklü veya tüplü halde etiketlenerek pazarlanır.

(3) Aşağıdaki bilgileri içeren etiketler ambalajlara veya fide, fidan ve fidan üretim materyali demetlerine takılır:

- TR,
- Üreticinin adı veya adresi ya da tanıtıcı logosu,
- Türü,

- c) Çeşidin ismi/fidanda varsa anaç ismi,
- d) Menşe bölgesi,
- e) Tohum üretim bölgesinin menşe bölgesinden farklı olduğu durumlarda, tohum üretim bölgesi,
- f) Üretici tarafından verilen parti numarası,
- g) Net veya brüt ağırlık veya tohumluk sayısı,
- ğ) Ağırlığın belirtildiği ve tanecikli pestisit, peletleme maddeleri veya katı katkı maddelerinin kullanıldığı yerlerde, kimyasal muamelelerin veya katkı maddelerinin yapısı ve net tohum ağırlığının toplam ağırlığa oranı,
- h) Parti sıra numarasını temsil eden PSN'si,
- ı) Bitki pasaportuna tabi olan türlerde söz konusu etiketlerde Bitki pasaportunda bulunması gerekli zorunlu bilgiler.

(4) Üretici tarafından verilen Parti Sıra Numarası (TR.00.NN.KKKK. Y.PSN) şeklinde düzenlenir.TR: Türkiye içi üretimi, 00: Üretimin yapıldığı ile ait plaka kodunu, NN: Üretimin yapıldığı takvim yılının son iki hanesini, KKKK: Tohumluk Üretici Kodunu, Y: Yerel tohumu, ifade eder.

(5) Parti büyüklüğü ve ambalaj ağırlıkları ilgili sertifikasyon yönetmeliklerinde belirtilen miktardan fazla olamaz.

Üretim limitleri

MADDE 10 – (1) Yerel Çeşit Kayıt Listesinde yer alan her bir çeşit için üretilebilecek yıllık toplam tohumluk miktarı ilgili çeşidin ait olduğu türün sertifikalı üretim miktarı dikkate alınarak Bakanlıkça belirlenecek miktardan fazla olamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Denetim ve Diğer Hükümler

Piyasa denetimi

MADDE 11 – (1) Bu Yönetmelik çerçevesinde tohumluk olarak üretilen ve pazarlanan tohumlukların bu Yönetmeliğe uygun olup olmadığı Tohumluk Kontrolörleri tarafından denetlenir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamında üretilen çeşitlerin, kayıt listelerinde Milli Çeşit Listesi, Alt Liste, Standart Tohumluk Çeşit Listesi, Meyve ve Asma Çeşit Listesi, Süs Bitkileri Çeşit Listesi gibi kayıt listelerinde yer alan bir çeşit olduğundan şüphelenilmesi durumunda alınan numuneler TTSM 'ye gönderilir. Denetimlerde alınan tohumluklar TTSM tarafından kontrollere tabi tutulur. Bu kontrollerde çeşidin kayıt listelerinde yer alan bir çeşit olup olmadığı kontrol edilir.

(3) Kayıt listelerinde yer alan bir çeşit olduğunun belirlenmesi halinde üreticiye 5553 sayılı Kanunun 12 nci maddesi hükümlerine göre cezai işlem uygulanır.

Ücret

MADDE 12 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında sunulan hizmetler ile onaylanan ve düzenlenen belgeler karşılığında alınacak ücretler 5553 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi hükümlerince her yıl Ocak ayında Bakanlık tarafından belirlenerek ilan edilir.

Düzenleme yetkisi

MADDE 13 – (1) Bakanlık, bu Yönetmeliğin sağlıklı ve etkin bir biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla her türlü alt düzenlemeyi yapmaya yetkilidir.

Sorumluluk

MADDE 14 – (1) Kabul edilen başvurularda veya kayıt altına alınan çeşitlerde, başvuru sahibi ile üçüncü kişiler arasında yaşanabilecek her türlü hukuki sorunda sorumluluk başvuru sahibine aittir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

MADDE 15 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 16 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Orman Bakanı yürütür.